កម្ពុជសុរិយា

ទស្សនាវដ្ដី ផ្សាយដំណឹងខាងសាសនា និងអក្សរសាស្ត្រ

ឆ្នាំគំរប់ ១៣

ភាគទី ៣

ភ្នំពេញ

ការផ្សាយរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ព.ស. ២៤៨៣

គ.ស, ១៩៤១

ព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជា

KAMBUJASURIYÂ

កម្ពុជសុរិយា

ជាទស្សនាវដ្ដីចេញផ្សាយពីព្រះរាជបណ្ណាល័យ មួយខែពីរក្បាល

ឆ្នាំគំរប់ ១៣

ភាគទី ៣

គណៈរដ្ឋមន្ត្រីនិងសម្ដេចសង្ឃនាយកទាំងពីរគណៈ

បានអនុញ្ញាតហើយ

ភ្នំពេញ

ការផ្សាយរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ព.ស. ២៤៨៣

គ.ស. ១៩៤០

បញ្ជីរឿង

១ – អំពីព្រះពុទ្ធសាសនាក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន លោកអង់ដ្រេ មីក្វត់ រៀបរៀង. ៣

២ – កាលពី ១៦ ខែមុននេះ ៩

៣ – ច្បាប់សុភាសិត របស់អ្នកឧកញ៉ាវង្សាសារពេជ្ញ នង (តមក). ១៣

៤ – ពង្សាវតារប្រទេសក្រិក រៀបរៀងតាមគោលចារិកផ្សេងៗនៃពង្សាវតារលោក (តមក) ១៨

៥ – អនាមយកថា ខេមរង្សី រៀបរៀង ២៧

៦ – និទានរឿងព្រេងខ្មែរៈ "រឿងអាឡេវទី ២" របស់អ្នកឧកញ៉ាប្រាជ្ញាធិបតី យិន ជាងហ្លួងក្រុមព្រះរាជនិពន្ធ (តមក) ៣២

រូបក្រៅរឿង

ឧតរវត្ត – រូបនាងអប្សរនៅទ្វារចូលទិសខាងលិច ១

TABLE DES MATIÈRES

Pages

1° Le Bouddhisme en Indochine par le Docteur ANDRÉ MIGOT.... 3

2° Il y a 16 mois.. 9

3° Chbab SUBHASIT (Poème Khmèr) par Oknha VONGSASARAPÉCH

NONG (suite)... 13

4° Histoire de la Grèce, extraits de divers documents de

l'Histoire Universelle (suite)............................ 18

5° ANAMAYAKATHA par KHÉMARARANSI (suite).................. 27

6° Conte populaire cambodgien inédit :

"Légende de ALÉV II" par Oknha PRACHNHATHIBADEY

YIN (suite).. 32

HORS TEXTE :

Angkor-Vat porte d'entrée Ouest : Apsaras.............. 1

នគរវត្ត — រូបនាងអប្សរនៅទ្វារចូលទិសខាងលិច

អំពីពុទ្ធសាសនាក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន

របស់ដុកទ័រ អង់ដ្រេ មីក្វត់

"នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស"

១.–មូលហេតុនៃការផ្សាយចូលមកនៃពុទ្ធសាសនាហីនយាន[១] នឹងសាសនាព្រាហ្មណ៍ (ហិណ្ឌូ) ។

ឯឫសគល់ដើមនៃលទ្ធិសាសនាក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន[២] នឹងសារ-តារសាសនាដែលផ្សាយចូលមកក្នុងដែនដីផ្ទាំងធំនេះ ទាំងខាងសាសនា នឹងអារ្យធម៌របស់ឥណ្ឌៀនោះ សព្វថ្ងៃនេះនៅតែងងឹតមើលឃើញមិនទាន់ជាក់ច្បាស់ ដោយមិនមានគោលចារិកជំនាន់ចាស់ៗ ជាកសិណសាក្សីមាំមួន ។ តែដោយសារយើងបានដឹងប្រវត្តិពុទ្ធសាសនានៅប្រទេសឥណ្ឌៀ នឹងបណ្ដាគោលចារិកដែលឆ្លាក់នៅនឹងផ្ទាំងថ្មរបស់ព្រះបាទធម្មាសោក បានបង្ហាញឲ្យយើងបានយល់អំពីការផ្សាយចូលមកនៃព្រះពុទ្ធសាសនា តាំងនៅក្នុងដែនដីឥណ្ឌូស៊ីននេះ តាំងពីសម័យដំបូង (រហូតមក) ។

---

១ ទុកជាពាក្យថា ថេរវាទ ល្អជាងពាក្យថា ហីនយាន ក៏ប៉ុន្តែពាក្យក្រោយនេះ យើងធ្លាប់ប្រើនឹងជាទីជ្រួតជ្រាបដឹងឮរាល់គ្នាច្រើនជាងពាក្យមុន ។ ២ ត្រង់ពាក្យដែលហៅថាឥណ្ឌូស៊ីននេះ មិនមែនគ្រាន់តែរាប់រួមប្រទេសទាំងប៉ុន្មានក្នុងសព្វថ្ងៃនេះ (គឺអណ្ណាម, កម្ពុជា, តុងកឹងនឹងកូសាំងស៊ីន) ទេ គឺគោងរាប់រួមទាំងប្រទេសសៀមនឹងភូមាផង ។ តាមផ្លូវសាសនានឹងផ្លូវចំណេះក្នុងរវាងប្រទេសអស់នេះតែងមានជាប់តមកតាំងពីដំបូងមកជាមួយគ្នា ។

ការផ្សាយចូលមកនៃលទ្ធិសាសនានេះ ដោយសារតែសេចក្ដីប្រឹង-ប្រែងរបស់គណៈសង្ឃ និងអំណាចរបស់មហាក្សត្រព្រះអង្គនេះ ដោយទ្រង់ជាមហាក្សត្រដ៏ថ្កុំថ្កើងរុងរឿង ១ អង្គ មិនមែនមានសេចក្ដីជំណាលតែក្នុងពង្សាវតារពុទ្ធសាសនាប៉ុណ្ណោះទេ សូម្បីក្នុងពង្សាវតារលោកក៏មានសេចក្ដីជំណាលដែរ ។ នៅក្នុងរជ្ជសម័យរបស់ព្រះអង្គ ព្រះពុទ្ធសាសនាមានសេចក្ដីចំរើនរុងរឿងណាស់ តាំងពីពុទ្ធសករាជ ២៧០ ដល់ ៣១៦ (ខ្លះថា ពុទ្ធសករាជ ២៧៣ ដល់ ៦៣៣) ហើយតាំងពីព្រះអង្គមានព្រះទ័យជ្រះថ្លានឹងពុទ្ធសាសនា ទ្រង់តាំងព្រះទ័យទំនុកបំរុងសាសនាថ្មីនេះយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ ទ្រង់រៀបចំឲ្យល្អស្អាត ទ្រង់សិក្សាឲ្យចេះដឹងជ្រៅជ្រះ ទ្រង់ឲ្យប្រកាសផ្សាយពុទ្ធសាសនាឲ្យកាន់តែចំរើនច្រើនឡើងទៀតជាអនេក មិនមែនតែក្នុងប្រទេសឥណ្ឌាតាំងមូលទេ ទុកជាខាងក្រៅព្រំប្រទល់នៃមហាណាចក្ររបស់ទ្រង់ដែលជាប្រទេសខាងក្រៅពីប្រទេសឥណ្ឌា ក៏ទ្រង់ឲ្យចាត់ការផ្សាយពុទ្ធសាសនាដែរ ។

កាលពីពុទ្ធសករាជ ២៤៥ (ខ្លះថា ព. ស. ២៩៨) នោះទ្រង់ឲ្យប្រជុំសង្ឃធ្វើតតិយសង្គាយនានៅក្នុងក្រុងបាតលីបុត្រ ខណៈនោះក្រុមជំនុំសង្ឃបានចាត់បញ្ជូនគណៈធម្មទូតជាអ្នកប្រកាសសាសនាជាចំនួនច្រើនឲ្យចេញទៅក្នុងអាស៊ីខាងមុខ និងបណ្ដាប្រទេសដែលមានព្រំប្រទល់គ្នា

ទៅ ។ ប្រទេសផ្សេងៗដែលគណៈធម្មទូតចេញទៅប្រកាសផ្សាយពុទ្ធ-សាសនាមាន៩ប្រទេស ។ ប្រទេសដែលត្រូវព្រះថេរៈពីរអង្គ គឺព្រះសោ-ណៈនិងព្រះឧត្តរៈចេញប្រកាសផ្សាយព្រះពុទ្ធដីការបស់ព្រះបរមសាស្តានោះចំពោះប្រទេស ១ ដែលហៅថា "សុវណ្ណភូមិ" ប្រែថាដែនដីមាស ប្រទេសនេះនៅជាខាងត្បូងឆៀងខាងកើតនៃប្រទេសឥណ្ឌា ដែលជាចំហៀងខាងកើត ស្រុកបេគូ, ដែនដីស្គួប អ៊ីរ៉ាវដី និងប្រទេសភូមាក្រោម ដែលជាប្រទេសមានជនជាតិមននៅ ដែលជាជាតិមានសំដីភាសាដូចជាខ្មែរដែរ ។

តាមដែលពោលមកនេះមិនទាន់ធ្វើឲ្យយើងដឹងច្បាស់អំពីការទេសនាប្រកាសសាសនាដំបូងនោះនៅត្រង់កន្លែងណានៅឡើយ ហើយហាក់ដូចជាពុទ្ធសាសនាមិនទាន់មានសេចក្តីចំរើនធំដុំទេក្នុងគ្រានោះ ។

មួយវិញទៀតតាមពួកអ្នកតែងរឿងជាច្រើនពោលថា ក្នុងសតវត្សរ៍ដំបូង......មានពួកព្រាហ្មណ៍ពីស្រុកការណាត បាននាំយកសាសនាព្រាហ្មណ៍មកប្រកាសផ្សាយក្នុងស្រុកអស់នេះ ។ គេយល់ថា តាំងពីលទ្ធិសាសនារបស់ឥណ្ឌាជាន់ដើមដំបូងដែលផ្សាយចូលមកក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីននេះ មានសាសនាព្រាហ្មណ៍និងពុទ្ធសាសនាលាយច្របល់គ្នា ទើបយើងមើលឃើញមានលទ្ធិសាសនាទាំងពីរជាប់គ្នារហូតមកថ្មីៗនេះឯង ។ លទ្ធិសាសនារបស់ឥណ្ឌាទាំងពីរនេះ បានផ្សាយចូលមកក្នុង

ប្រទេសកម្ពុជានឹងចម្ប៉ាមុនគេបង្អស់ ព្រោះមានសិលាចារឹកជាន់ចាស់បំផុតមួយនៅក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន ជិតស្រុកញ៉ាត្រាង ក្នុងស្រុកអណ្ណាមខាងត្បូង (ស្រុកចម្ប៉ាបុរាណ) ។ សិលាចារឹកនេះជាភាសាសំស្ក្រឹតតាំងពីសតវត្សរ៍ទី ២ ឬសតវត្សរ៍ទី ៣. . . (ពុទ្ធសករាជ ៦៤៣ ដល់ ៧៤៣) នេះហើយដែលធ្វើឲ្យយើងដឹងច្បាស់ថា ក្នុងតំបន់នេះហើយដែលមានអារ្យធម៌ឥណ្ឌៀនឹងពុទ្ធសាសនាមកតាំងនៅ ។

លុះតមកបន្តិចទៀត យើងបានប្រទះឃើញតឹកតាងមួយនៅតំបន់ស្រុកប៉េគូ ដែលជាស្នាដៃរបស់លោកអ្នកប្រកាសផ្សាយសាសនា ១រូបទៀត ឈ្មោះថា ពុទ្ធឃោសៈ លោកនេះជាអដ្ឋកថាចារ្យមួយដ៏ល្បីល្បាញបំផុតក្នុងសំណាក់ថេរវាទ ។ ព្រះពុទ្ធឃោសៈបានចូលទៅនៅក្នុងក្រុងអនុរាធបុរៈ ក្នុងរាជសំណាក់ស្តេចមហានាម ពោលតាមក្រមព្រះរាជនិពន្ធនៃប្រទេសស៊ីឡូនថា នៅខាងដើមនៃសតវត្សរ៍ទី៥...(ពុទ្ធសករាជ ៩៤៣) ។ កំណត់នេះត្រូវនឹងទំនៀមប្រពៃណីពីបុរាណរបស់ភូមាថា ក្នុងសម័យជាមួយគ្នានេះ ព្រះពុទ្ធឃោសៈនិមន្តមកដល់ឆ្នេរសមុទ្រម៉ាតាបង ព្រោះហេតុនេះហើយ បានជាមានសេចក្តីដំណាលក្នុងគម្ពីរបាលីក្នុងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីននេះ ។

សរុបរួម — សែស្រឡាយពុទ្ធសាសនាដំបូងរបស់ប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីននេះ ជាពួកហីនយាន សឹងមានគោលចារឹកតាមភូមិសាស្ត្រនៅក្នុង

ស្រុកភូមានិងស្រុកសៀមស្រាប់ ។ តំបន់នេះហើយដែលជាទ្វារឬជាផ្លូវចូលមកនៅនៃលទ្ធិសាសនារបស់ឥណ្ឌា ទើបជាហេតុឲ្យពុទ្ធសាសនានិងព្រហ្មញ្ញសាសនាផ្សាយចូលទៅក្នុងប្រទេសហ្វូណនយ៉ាងឆាប់រហ័សព្រមៗគ្នា គឺត្រង់ប្រទេសដែលហៅថា ក្រុងកម្ពុជាសព្វថ្ងៃនេះ និងប្រទេសលាវខាងត្បូង ។ មានព្រះថេរៈជាតិឥណ្ឌា ១ អង្គឈ្មោះព្រះនាគសេនៈ ។ នេះហើយដែលក្សត្រប្រទេសហ្វូណនទ្រង់ព្រះនាមកោណ្ឌិញ្ញជយវរ្ម័នទ្រង់បញ្ជូនទៅគាល់ស្ដេចចក្រពត្តិស្រុកចិននោះ នាំឲ្យយើងបានដឹងល័ក្ខខ័ណ្ឌដោយសារសេចក្ដីរាយការដែលលោកបានធ្វើទុកក្នុងឆ្នាំ ៤៨៤ . . . . (ពុទ្ធសករាជ ១០២៧) ។ ក្នុងសេចក្ដីរាយការនេះ ព្រះនាគសេនបានបង្អុលឲ្យឃើញច្បាស់ថា លទ្ធិសាសនាទាំងពីរនេះសាយភាយពាសពេញទាំងស្រុកហ្វូណន គឺសាសនាព្រះមហេស្វរៈ (សិវៈ) និងពុទ្ធសាសនា ។

ការផ្សាយចូលមកនៃលទ្ធិសាសនាធំៗរបស់ឥណ្ឌាទាំងពីរនេះ សឹងមានអាការស្ងប់ស្ងាត់ល្អណាស់ មានអាការសន្សឹមៗ ចូលមកក្នុងស្រុកខ្មែរដោយស្រួល ដោយលោកសង្ឃពុទ្ធសាសនាខ្លះ ដោយពួកព្រាហ្មណ៍ខ្លះ ពួកអ្នកជំនួញខ្លះ ពួកជាងរចនាខ្លះ ពួកអ្នកត្រាប់ផ្គាត់ខ្លះ ។ មួយវិញទៀត សាសនាទាំងពីរនេះមានសេចក្ដីចំរើនឡើងទាំងគូស្មើគ្នា និងមានអាការច្របូកច្របល់គ្នា ទើបយើងមើលឃើញច្បាស់នូវស្នាមគំនូស

នៃការប្រែប្រួលខាងលទ្ធិសាសនាក្នុងមហាអាណាចក្រខ្មែរ រហូតមកដល់សតវត្សរ៍ទី១៣ (ពុទ្ធសករាជ ១៧៤៣) ។ គេបានប្រទះឃើញក្នុងចំណោមប្រាសាទដែលបានកសាងឡើងមុនសម័យអង្គរនោះ នៅតំបន់ខ្លះមានដំកល់រូបសិវលិង្គ ឬរូបព្រះវិស្ណុ ទាំងរូបព្រះសិវៈដែលហៅថា ព្រះហរិហរៈ ចួនកាលនៅតំបន់ខ្លះមិនមានសោះ មានតែព្រះពុទ្ធរូបដូចជានៅមង្គលបុរី ។

(មានតទៅទៀត)

កាលពី ១៦ ខែមុន

កាលពីថ្ងៃ ២៥ ខែអ៊ូត ឆ្នាំ ១៩៣៩ វេលាម៉ោង ១៩,៣០ នាទី មានបណ្ដាជនជាច្រើនឈរនៅមុខមន្ទីរក្រុមឃោសនាការ ក្រុងព្រៃនគរ ។

មានហេតុអ្វីនៅទីនោះប្ដុំៗមួយនៅចាំស្ដាប់ការផ្សាយសេចក្ដីអ្វីប្លែកប្លែកពីធម្មតា?

ទេ! បណ្ដាជនទាំងនោះមិនមែនឈរចាំស្ដាប់ផ្សាយទេ គឺមកមើលរថយន្តដែលជូនពួកកុមារីថៃឡង់ដេសដែលមានវិជ្ជាបានសញ្ញាបត្រសាលាវិទ្យាល័យ ៥៦ នាក់ទើបនឹងមកដល់ ។ កុមារីទាំងនោះ គឺជាការបាកំង-សែសដែលនៅប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីនបានបបួលឲ្យមកមើលស្រុកទាំងឡាយនៅដែនប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន ។

លុះចុះពីរថយន្តមក ពួកកុមារីទាំងនោះក៏នាំគ្នាលីលាចូលទៅកន្លែងវិទ្យុសព្ទ ។ នៅវេលាល្ងាចនោះយើងចាំបានច្បាស់ថា គ្រឿងវិទ្យុសព្ទរបស់យើងបានទទួលផ្សាយសេចក្ដីអធិប្បាយដោយរីករាយអំពីការមេត្រីរបស់ថៃទឹងបាកំងសែស ហើយនឹងសេចក្ដីប៉ងប៉ង់ឲ្យប្រទេសថៃនឹងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីនបាកំងសែសរួបរួមគ្នា ដើម្បីឲ្យបំណោះវិជ្ជាប្រទេសទាំងពីរនេះបានបេះដឹងដូចគ្នាឡើង ។ មានប្រទេសខ្លះបំជាំ មានស្នាគេគិតពន្ធពេក ។

ខ្ញុំបាននិយាយថា មានកុមារី ៤៦ នាក់ ឫកពាសុភាពហើយជាអ្នកមានសញ្ញាបត្រដោយច្រើន បានចូលទៅក្នុងកន្លែងវិទ្យុផ្សាយសព្ទ មានកុមារីមួយនាក់បានមកឈរនៅមុខគ្រឿងវិទ្យុហើយបានថ្លែងជាភាសាបារាំង-សែសដ៏សំខាន់ ថាពួកក្រមុំនាងនឹងខ្លួននាងមានសេចក្ដីរីករាយជាទីបំផុតដោយគេទទួលរាក់ទាក់គ្រប់តំបន់; ពួកក្រមុំនាងនឹងនាងសន្យាថា "នឹងបានយល់មិត្តខាងប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីន, នឹងទៅលេងនឹងនាងឯប្រទេសថៃវិញ" ហើយមុននឹងបញ្ចប់សេចក្ដី នាងបានសុំតរថា សេចក្ដីមេត្រីរបស់បារាំងសែស · ឥណ្ឌូស៊ីននឹងថៃសុំឲ្យវឌ្ឍនាការដោយយូរអង្វែងតទៅ ។

តមក មានកុមារីមួយទៀតមានរូបល្អឯក បានចូលមកមុខគ្រឿងវិទ្យុសព្ទហើយបានអធិប្បាយជាភាសាអង់គ្លេស បើប្រសិនជាពិតដូចខ្ញុំចាំ នាងនោះប្រហែលជាអធិប្បាយសរសើរអំពីក្បាច់រចនារបស់ខេមរជាតិ ហើយថ្លែងសេចក្ដីស្ញប់ស្ញែងដោយបានឃើញដំណែលប្រាសាទបន្ទាយខ្មែរ ។

ចុងបំផុត មានកុមារីមួយទៀត បានអធិប្បាយជាភាសាថៃដូចនាងមុនទាំងពីរ ដើម្បីឲ្យមាតាបិតាញាតិកានឹងមិត្តសម្លាញ់ដែលនៅឯស្រុកដឹងថា នាងទាំងឡាយដល់ទៅទីតំបន់ណា ៗ ហើយ ។

អាកាសនៅកន្លែងវិទ្យុរបស់យើងក្នុងវេលានោះត្រជាក់ត្រជុំ ជាទីរីក

ភាយដ៏ប្រសើរ យើងទាំងអស់គ្នាបានជឿជាក់ថាពាក្យដែលស្រែកថាដំ-ណាងប្រទេសថៃឡង់ដ៍ បានថ្លែងជូនខាងលើនេះជាពិតប្រាកដតែម្តង ។

ឥឡូវនេះ យើងបានយកកាសែតដែលនិយាយអំពីដំណើរកុមារីទាំងនោះមកមើលឡើងវិញ យើងភ្ញាក់ខ្លួនដោយបានឃើញសុន្ទរកថារបស់លោកនាយកប្រទេសកម្ពុជា បានឲ្យសព្ទសាធុការពរដល់ពួកកុមារីដែលមកទាំងប៉ុន្មាន ឲ្យបានសេចក្តីសុខក្សេមក្សាន្ត ហើយបានអធិប្បាយតទៅទៀតថា:

“នៅឱកាសដែលប្រទេសនឹងប្រទេសកស្ត្រគ្នាច្រើនយ៉ាងដូច្នេះ ខ្ញុំមានសេចក្តីសោមនស្សដោយបានឃើញថាប្រទេសនាងឥតលះបង់វិជ្ជាស្រុករបស់នាងទេ ហើយថែមទាំងទទួលរៀនយកវិជ្ជាខាងបស្ចិមប្រទេសដោយសោមនស្សទៀតផង ។

នែអ្នកស្រី, នាងក្រមុំ! អ្នក, នាងទាំងឡាយកប់ថាស្រួចជាងជាតិអ្នក, នាងទាំងអស់ ព្រោះខ្ញុំទុកអ្នក, នាងទាំងឡាយដូចជាអាយតនៈសម្រាប់ភ្ជាប់អារ្យធម៌ទាំងពីរ (គឺអារ្យធម៌ថៃនឹងអារ្យធម៌បស្ចិមប្រទេស) បាននាំឲ្យជួបគ្នាហើយបានបញ្ចូលគ្នាដោយនយោបាយ ដើម្បីឲ្យបានចំ-រើនដោយស្រួល ឲ្យបានផលប្រយោជន៍ បើប្រសិនជាជួបគ្នាដោយបំ-ណងចង់អួតដាក់គ្នា អារ្យធម៌ទាំងពីរមុខជានឹងទន្ទិចគ្នា ហើយនឹងឃ្លាតឆ្ងាយពីគ្នាពុំលែងឡើយ” ។

"បើគិតអំពីចំណេះវិជ្ជាវិញ បណ្ដាជនដែលយកចិត្តទុកដាក់តែងតែនឹងរកយោបល់យល់ឃើញជាដរាប បើបានព្រមព្រៀងគ្នាយ៉ាងដូច្នេះហើយ នឹងចំណេញបានចេះវិជ្ជាដែលបណ្ដាជនប្រទេសនីមួយៗ គេឃើញ" ។

"ខ្ញុំគិតថា សេចក្ដីរាក់ទាក់ក៏នឹងងាយចង់ ប្រសិនណាបើបណ្ដាជនប្រទេសដទៃពីគ្នា បានស្គាល់គ្នារឿយៗ ។ ហេតុដូច្នេះ ដំណើរដែលអ្នក, នាងៈធ្វើមកប្រទេសឥណ្ឌូស៊ីននេះ នឹងនាំឲ្យចំណងមិត្រមេត្រីដែលចងប្រទេសថៃឡង់ដ៍នឹងប្រទេសកម្ពុជាកាន់តែជាប់ឡើងទៀត" ។

ពាក្យនេះឥឡូវឃើញសំខាន់ណាស់ សំខាន់ជាងកាលដែលកំពុងថ្លែងទៅទៀត ព្រោះពាក្យនេះនាំឲ្យបណ្ដាជនដែលនៅក្រៅដែនយើងគិតពិចារណា ហើយយល់ច្បាស់ថា អ្នកណាមានចិត្តប៉ងនឹងវាយអ្នកជិតខាងរបស់ខ្លួនមុន ។

នេះ

ច្បាប់សុភាសិត

ប្រសើរពេកពិត ប្រែពីគាថា
បន្ទូលព្រះពុទ្ធ បំហុតទោស្មា
ឲ្យអស់ទាំងមហា- ជនផងត្រង់ត្រាប់ ។

និព្វានបច្ចយោ ហោតុ មេ ។

របស់

ឧកញ៉ាវង្សាសារពេជ្ញ និង ចាងហ្វាងក្រុមរាជបណ្ឌិត

ក្នុងរាជ្យព្រះបាទសម្តេចព្រះហរិរក្សរាមាឥស្សរាធិបតី

(ព្រះអង្គដួង) ។

(តមក)

ចំហុតផលំ សតកប្បំ វេយក័ល្បបាបបាត់ ។ ពាក់បីរសព្វាន់ បានផល មួយពាន់ កាលកប្បទៀងទាត់ ចប់ត្រៃសរណា- គមនាផលខ្លាត់ មួយសែនក័ល្បកាត់ បាបបានបុណ្យថ្លៃ ។ នាអ្នកកាន់សីល ព្យាយាម ពុំខ្ចិល ទីងព្រះរ័ត្នត្រ័យ បានថ្វាយបង្គំ ប្រណម្យសព្វថ្ងៃ ផលបុណ្យ បានត្រៃ ឯកអនន្តំ ។

១១— មិត្តសត្យេ កាលុសធម្មេ សុខេជវឌ្ឍិ ជរុ- សេឆា- វិបតាបវំ ឆឆសម្បធំ អឌ្ឍចិត្តិ ។ ពាក្យនេះ លោកថា នរអ្នកណា ចង់ចងមេត្រី ឲ្យមានពាក្យសត្យ បរមត្ថពាទី ទោះរៀនធម៌ក្តី កុំមុសាវាទ ។ ទោះបីទឹងរៀន បំណេះរបៀន អាគម សិល្បសាត្រ ឲ្យមានត្រណម តឹងតមកុំឃ្លាត បើទឹងប្រុសប្រា- ថ្នា ចង់បានស្រី ។ ឲ្យមានពាក្យនោះ ផ្អែមល្ហែមពីរោះ ជាមិត្រមេត្រី ចង់មានសម្បត្តិ ថេរបិតវត្សី យើនយូរកុំបី បៀតបៀនទ្រព្យគេ ។

១២— យោអនុត្តំ វនគ្គាធំ ជកកាលេ សហស្ស- កាំ ចិន្តុំកោតេ ព្យាធិសតេ មរណំឯកាំ ។ លោកថានាកាល នៅក្មេងពេញពាល កាត់សព្វខ្លាំង បែកបាយធនទាន ជាទានសេដ្ឋ ធ្វើមួយកំឡាំង បានមួយអនន្ត ។ លុះខ្លួនចាស់បាន ធ្វើបុណ្យឲ្យទាន មួយជាមួយពាន់ កាលខ្លួនមានព្យាធិ អាពាធទុរន់ ឲ្យទានមួយគុណ បានមួយរយនៅ ។ កាលខ្លួនមរណ៍ចាក ឋានលែងលះលោក ចេញ

ពោលកូនចៅ ធ្វើបុណ្យបន្ទោះ ចំពោះជូនទៅ មួយជាមួយនៅ ដើម ដែលវិញណា ។

១៣ – សុទិនធំ គេហៅវាំ មិត្តករិយា គច្ចតិយេ កាលេវក វរិដ្ឋា បុញ្ញោមិត្តំ ។ ព្យាធិបិដ្ឋ- កាលេវរ- មិត្តោសជំ មរណកាលេ ជម្មេវំ មិត្តជាជំ បរលោកេ ។ ធម៌ថាឋានបិត បើបានបាំងបិទ ដុំជិតគេហៅ វិករិយាយំ មិត្តំពន្ធ ជាមិត្រវរ វរឧត្តមោ ។ កាលណាបើបាន បរបេញពាកឋាន ទៅ ទូរតោ អគ្គអនាថំ មិត្តបុញ្ញោ វិជ្ជាសោឌ្ឍោ ជាមិត្តវរំ ។ កាលកើត អាពាធ ជាពេគរូបព្យាធិ៍ បិន្ទារូបំ បៀតបៀនទល់ទុក្ខ ពុំសុខកាយំ ឯទុសថំ ជាមិត្រអាត្មា ។ កាលខ្លួនមរណ៍ទៅ លះលែងលំនៅ ភូមិកព មនុស្ស មានតែព្រះធម៌ សម្មាថ្ងៃថ្ងា ជាមិត្រស្នេហា ពំនាក់រូបា ។

១៤ – អហាពស្ស សតំនាជា សហស្សបុណ្ណោ ចស្រ្តាន្តំ សតំសហាស្សេ ភាហុចន្ទោ ចអនន្តំ ។

លោកថាឲ្យទាន ថ្ងៃពុំសីលបាន ផលយកំឡាំង ឲ្យទានថ្ងៃ ពេញ បុណ្ណមីយំ សហស្សគុណំ បានបរិបូណ៌បុណ្យ ។ ថ្ងៃមហា សង្រ្កាន្ត ឲ្យទានសោតបាន ផលមួយសែនគុណ ថ្ងៃគ្រោះបើបាន ឲ្យទានទ្រព្យធន បានមួយអនន្ត- គុណផលសេដ្ឋំ ។

១៥- បសយ្ហសលា សាកេសោ ភកិសយ្ហំ តសយ្ហស-
កោ សោ្រវំ និត្យំ សោតាលា ៗ មលាចាបេ សោ-
កវេ ឧទុសក្កា- មចសោ កាមយោពន្ធា សោអាបា-
សេសោ ៗ នាគារិនិ- ក្ខយតារិ សោឧម្មោ តិលោកានំ
វ៉ំសេឡោ អាចរិយោ បកាសិតា ៗ រីសក្រសាល ត្រអាល
ខ្សៀវខ្សារ សាន្តសោមនស្ស ពុំស្មើតតុក្ខ សាន្តសុខចិន្តា រីសពាល
ពុំស្មើពាក្យសត្យ ៗ ស្បូវក្លែងដាវ ពុំស្មើស្រវៃ ព្រលេបឡើងខ្លាត់
សេអកុសល អំពល់ប្រាបប្រាត មិនក្រៃអ្នកកាត់ ស្រឡាញ់ប្រាបបាន ៗ
សេងចម្បាំង សឹកសោតតតាំង គ្រឿងគ្រប់ប្រុងប្រាណ ពុំស្មើធជ័យ
ពាតវៃប្រាញ់បាន សេកាមាមាន មិត្រមូលពាស្ឍា ៗ មិនក្រៃទឹងក្មោះ ក្រ-
មុំកាន់កោះ ក្លួបកើតកាមា ឯអស់អាហារ ត្រកាលខុជា- សេវៃងពិសា
មិនក្រៃទឹងឃ្លាន ៗ រីសបន្ទាប់ សេចក្តីប្រៀបប្រាប់ ពុំស្មើអ្នកមាន
ប្រាជ្ញាឈ្លាសវៃ សៅត្រែកពហាន ប្រសើរសោតមាន តែព្រះធម្មា ៗ

១៦- ជាតាសយេ ភជពន្ធេ រមិកយា តមេអប្ស-
ឧសតជា មិត្តនាភា វិករខេ្យ ៗ ចង់ដឹងពុតអា- មាត្យតាល់
ក្សត្រា ជាម្ចាស់សិរ បេញអង្គុយគាល់ ផ្ចាប់ផ្ចាល់រេះវេ ដឹងចិត្ត
ញាតិប្រែ កាលកើតភ័យខ្ញី ៗ តោះទូវចង់ជាក់ ដឹងចិត្តក្មេីម្រាក់

សំឡាញ់ភ្ជាប់ប្រិយ កាលកើតកម្មកល ដូចផលមានក្ដី បង់ដីផុតស្រី កាលថ្ងស់ទ្រព្យ ។

១៧– យោចពាលោ ឥត្ថីធុត្តោ អក្ខសុរា- ធុត្តោ- ជនំ លទ្ធំវិនា- សេតិបរា- ភវតោមុខំ ។ នាអ្នកខ្លៅល្ងង់ វង្វេងចិត្តចង់ ស្រឡាញ់ល្បែងខ្លាំង ល្បែងស្រីល្បែងស្រា បៀបា ស្កាតាំង ធនធានដំណាំង ស្រេបស្រាលពុំធ្ងន់ ។ អ្នកនោះនឹងមាន ភ័យកិតព្រួយព្រាណ ដំទៀលអគ្គអ- ន្តរធានខ្វាត់ខ្វាយ ខូចខាយទ្រព្យ ធន ទល់ទុក្ខទោទ លុះបរលោក ។

១៨– យោរូបយោ- ព្វនសម្បន្នោ វិសាលកុលំ សុសម្ភវា វិជ្ជាហីនំ ឧត្តិកន្ធំ ឥរិកាសុតា ។ អាថិអ- ធិប្បាយ បន្ទំស្រេបស្រាយ បទបាលីថា អ្នកណាមួយមាន សន្ដាន ថ្ងៃថ្លា រូបកង់សោភា សុភាពពបសារ ។ បើឥតចំណេះ ប្រាជ្ញាពុំចេះ សិល្បសាស្ត្រពេហារ ពុំពេញជាមនុស្ស ទុរយសត់តការ ដូចកល់ ផ្កាបារ ឯងឥតគន្ធំ ។

១៩– ឥត្ថីជនោ រូបំបុរិសោ ជនកុលំ សបេ្យាធាម ពលវិសំ ភជាធាមំ ជនពលោ ។ ពាក្យពិតធម៌ថា ស្រីយក រូបជា ទ្រព្យអគ្គអគ្គោ ប្រុសយកទ្រព្យា ជាក់ជាវង្សា វង្សាវរេ

(មានត)

ពង្សាវតារក្រិក (តមក)

វគ្គទី ៣

អំពីសង្គ្រាមក្រិកនិងប៉ែរ្ស

ពួកក្រិករួមកំឡាំងគ្នាតទល់នឹងពួកម៉ែត្យនឹងពួកប៉ែរ្ស ក្នុងរវាងកណ្ដាលសតវត្សរ៍ គឺតាំងពីពុទ្ធសករាជ ៣៤ ដល់ពុទ្ធសករាជ ៨៥ (មុនគ្រិស្តសករាជ ៥០០ ដល់ ៤៤៩) ។ យើងបានដឹងរឿងរ៉ាវពង្សាវតារសង្គ្រាមគ្រានេះបានល្អិតល្អដោយសារអ្នកប្រាជ្ញពង្សាវតារជាតិក្រិកម្នាក់ឈ្មោះ ហេរ៉ូដូត៍ បានដំណាលសេចក្ដីយ៉ាងពិស្ដារទុកក្នុងកាលដែលខ្លួនមានជីវិតនៅឡើយ ក្នុងវេលាកើតចម្បាំង ។ សង្គ្រាមគ្រានេះ ពួកក្រិកបានប្រុងប្រៀបការពារឥស្សរភាពរបស់ខ្លួនយ៉ាងក្លាហាន ហើយមានជ័យជំនះយ៉ាងប្រពៃ ដែលគួរកប់ថាជាគ្រាដំបូងដែលពួកអឺរ៉ុបមានជ័យជំនះពួកអាស៊ី ដែលគួរកប់ថាពួកប្រជាធិបតេយ្យមានជ័យជំនះពួករាជា-ធិបតេយ្យ តែគង់មិនមែនពួកមានអារ្យធម៌ឈ្នះពួកអនារ្យធម៌ ដូចមានក្នុងពង្សាវតាររបស់បារាំងខ្លះនោះទេ ព្រោះតាមដោយពិត ពួកម៉ែត្យនឹងពួកប៉ែរ្សក្នុងសម័យជាមួយគ្នានេះ មានសេចក្ដីចំរើនប្រហែលក្រិកឬជាងក្រិកទៅទៀត ។

ហេតុដែលកើតចម្បាំងឡើងក្នុងគ្រានេះ ដោយហេតុពួកក្សត្រពែរ្ស ត្រូវការរកអាណាខេត្តរបស់ខ្លួនទៅទិសខាងលិច ព្រោះខេត្តរបស់ក្សត្រដារីយុស របស់ប្រទេសពែរ្សនោះ មានសមុទ្រខ្ជាប់នឹងសមុទ្រទឹកព្រមទាំងភ្នំដែលធ្វើងកាត់បានដោយលំបាកស្ទាក់នៅពីខាងមុខ ៗ ផ្លូវដែលស្រួលជាបំផុតនោះគោងផ្សាយអាណាខេត្តមកខាងប្រទេសក្រិក ៗ ហេតុនេះបានជាប្រទេសពែរ្សផ្ដើមចាប់យកពួកក្រិកដែលនៅក្នុងអាស៊ីមករួមនៅក្នុងអំណាចទាំងអស់ ហើយនៅមានបំណងចង់ផ្សាយអំណាចចូលមកដល់អាណាខេត្តរបស់ក្រិកថែមទៀត ដែលពួកមេក្សត្រនឹងពួកពែរ្សយល់ថាគង់នឹងរកយកបានដោយស្រួល ព្រោះប្រទេសក្រិកទាំងឡាយក្រៅពីស្រុកស្ប៉ាតមួយចេញ មិនមានប្រទេសណារឹងប៉ឹងក្នុងកំឡាំងចម្បាំង ៗ ទុកជាស្រុកអាថែនខ្លាំងពូកែតែខាងហត្ថកម្មនឹងពាណិជ្ជកម្មក្រៅពីនេះហាក់ដូចជាមិនមានអាណាចក្រដទៃរឹងប៉ឹងល្មមនឹងទប់ទល់នឹងកំឡាំងរបស់ប្រទេសពែរ្សបាន ៗ

សង្គ្រាមរវាងពួកក្រិកនឹងពួកពែរ្សនេះ ចែកចេញជា ៣គ្រា គឺ:

១ សម័យក្សត្រដារីយុស – សង្គ្រាមកើតឡើងកាលពីពុទ្ធសករាជ ៤៣ កើតនៅស្រុកមិលេត ៗ នេះជាស្រុកតូចៗមួយនៅក្នុងអាស៊ី ប្រជាជនជាពួកអ៊ីយូនីយ៉ែនដែលជាចំណុះពួកពែរ្សនោះតាំងបះបោរចលាចលឡើង ៗ ឯពួកអាថែនដែលចាំតែគន់មើលចន្លោះឱកាសនឹងផ្ដាច់អំណាចរបស់ពួក

ពែរ្សក៏ចូលជួយកំឡាំងពួកបះបោរ ហើយនាំគ្នាដុតបំផ្លាញមន្ទីររដ្ឋបាលរបស់ពែរ្សចេញអស់ ហើយនៅឱកាសនេះឯង ស្រុកក្រិកដទៃៗទៀតដែលនៅក្នុងអំណាចរបស់ប្រទេសពែរ្សក្នុងទ្វីបអាស៊ី ក៏នាំគ្នាបះបោរឡើងដែរ ដោយមានសង្ឃឹមថាស្រុកក្រិកធំៗដូចអាថែនឬស្ប៉ាតនឹងចូលមកជួយជាកំឡាំងគេទៅ តែដារីយុសក្សត្រប្រទេសពែរ្សបានអាស្រ័យកំឡាំងជំនួយពីពួកហ្វេនិសៀន ទើបប្រាបប្រាមពួកក្បត់បានរាបសាក្នុងរយៈវេលា ៦ ឆ្នាំ ។

ការដែលស្រុកក្រិកតូចៗកើតបះបោរចលាចលឡើង ដោយបានកំឡាំងជំនួយពីស្រុកធំៗ ដូចជាអាថែនជាដើមដូច្នេះ ទើបដារីយុសមានព្រះទ័យចង់ព្យាបាទអាថែន លុះតមក ៣ ឆ្នាំទៀត ក្នុងពុទ្ធសករាជ ៥១ ក៏បញ្ជូនកងទ័ពចេញពីប្រទេសពែរ្សជាដំបូង តែទូកដែលផ្ទុកទាហាននោះត្រូវខ្យល់ព្យុះបក់បោកបែកកណ្ដាលផ្លូវអស់ទៅ ។

លុះពីរឆ្នាំតមក ក្នុង ព. ស. ៥៣ ដារីយុសក៏បញ្ជូនរាជទូតទៅកាន់ស្រុកផ្សេងៗរបស់ក្រិក ដើម្បីឲ្យស្រុកក្រិកទាំងឡាយព្រមនៅជាចំណុះដោយស្រួល កុំបីគិតគួរបះបោរចលាចលឡើយ ។ ស្រុកខ្លះដែលខ្លាចបុណ្យអំណាចរបស់ប្រទេសពែរ្សក៏មិនហ៊ានរឹងទទឹង ព្រមនៅជាចំណុះ លើកលែងតែអាថែននិងស្ប៉ាតដែលបែរត្រឡប់ជាចាប់អគ្គរាជទូតប្រទេសពែរ្សសម្លាប់ចោលទៅ ជាគ្រឿងសំដែងថានឹងប្រកាស

សង្គ្រាម ហេតុនេះជាវេលាមិនយូរប៉ុន្មាន ក៏មានទូកចម្បាំងរបស់ប៉ែរ្ស ចំនួន ៦០០ នាំទាហានមកឡើងនៅទីវាលមួយ ហៅថា ម៉ារ៉ាតុង មាន ចំងាយពីស្រុកអាថែន ៧ គីឡូម៉ែត្រប៉ុណ្ណោះ ។

ក្រុងអាថែនបានពោលមកហើយថាមិនមានកំឡាំងខ្លាំងពូកែខាងពិជ័យសង្គ្រាមប៉ុន្មានទេ ទាំងដឹងខ្លួនច្បាស់ថាមិនអាចនឹងទប់ទល់តដៃនឹងកំឡាំងទ័ពដ៏ធំសំបើមរបស់ប៉ែរ្សតាមទំនើងខ្លួនឯងបាន ទើបខំព្យាយាមសុំជំនួយពីស្រុកឯទៀត តែមិនសម្រេចតាមបំណង ក្រុងអាថែនក៏ត្រូវតែខំប្រឹងតទល់តែម្នាក់ឯង ។ ចួនជាមានគ្រោះល្អណាស់ ក្រុងអាថែនបានមេទ័ពម្នាក់យ៉ាងចំណាប់ ឈ្មោះ មិល្ទីអាត បានខំព្យាយាមទប់ទល់ពាល់តែប៉ែរ្សរកយកជ័យជំនះពុំបាន ក៏លើកលែងច្បាំងហើយលើកទ័ពត្រឡប់ទៅស្រុកវិញ ។ គ្រានេះហើយដែលក្រុងអាថែនឈ្មោះថាបានជួយស្រោចស្រង់ពួកក្រិកទាំងពួងឲ្យមានឥស្សរភាពឡើងវិញ (មុន គ.ស. ៤៩០ ព.ស. ៥៣) នេះគួរកប់ថាជាគ្រាផុតចម្បាំងលើកទី ១ ។

២ សម័យដែលដារ៉ាយុសទិវង្គតទៅក្នុង ព.ស. ៥៨ — ក្សត្រអង្គនេះមិនទាន់បានធ្វើការសងសឹកទេ ប៉ុន្តែក្សែរសេស រាជបុត្ររបស់ដារ៉ាយុសបានធ្វើតាមសំអានព្រះរាជបិតា ហើយបានប្រុងប្រៀបត្រៀមច្បាំងមិនមែនត្រឹមតែគិតច្បាំងយកស្រុកអាថែនប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងមានចេតនាប៉ុនប៉ងនឹងទំលាយបន្ទូរកំឡាំងកងទ័ពរបស់ក្រិកទាំងអស់ឲ្យវិនាសទៅផង ទើបបាត់

បញ្ជូនកងទ័ពដ៏សំបើមមហិមា ។ អ្នកប្រាជ្ញពង្សាវតារក្រិកពោលទុកថា កងទ័ពដែលក្សែរសែសលើកមកគ្រានោះ មានចំនួនមនុស្សដល់ទៅ ៥.០០០.០០០នាក់ ក្នុងចំនួននេះមានទាហានប្រមាណ ២.៦០០.០០០ ក្រៅពីនេះជាមនុស្សបំរើរបស់ទាហាន ។ ស្រុកចំណុះផ្សេងៗរបស់ប៉ែរ្ស៍ ក្នុងទ្វីបអាស៊ី ដូចជាហ្វេនីស៊ីនិងអេស៊ីប្ត៍ជាដើម ត្រូវកេណ្ឌឲ្យចាត់បញ្ជូន ទូកចម្បាំង ១.២០០ និងទូកផ្ទុកស្បៀងអាហារចំនួន ៣.០០០ ពួកហ្វេនី-សៀនជាមេទ័ពជើងទឹក ដែលអាចយកជ័យជំនះទូកចម្បាំងក្រិកបានយ៉ាង ពិតប្រាកដ ។

គ្រានេះជាគ្រាសំខាន់បំផុត ក្នុងការដែលពួកក្រិកត្រូវរួមសាមគ្គី គ្នាធ្វើការតទល់ការពារស្រុកទេសយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ ហេតុនេះ អាថែន្ស៍ និងស្ប៉ាត នគរធំទាំងពីរ ពីដើមធ្លាប់ជាគូប្រណាំងប្រជែង បុស្សាឈ្នា-នីសគ្នា ដល់មកឥឡូវនេះបែរមុខមករកគ្នា ពះគ្រោះប្រឹក្សាកិច្ចការជា-មួយគ្នា តាំងទីប្រជុំធំនៅស្រុកកូរិន្ធ៍ ចំណែកខាងពួកអាថែន្សដឹងខ្លួន ជាក់ថា កំឡាំងទាហាននិងថ្វីដៃទាហានរបស់ខ្លួនស៊ូពួកស្ប៉ាតមិនបាន ក៏យល់ព្រមឲ្យពួកស្ប៉ាតធ្វើជាមេទ័ពធំត្រួតត្រាកងទ័ពទូទៅ ហើយបាន ជួយទំនុកបំរុងដោយកំឡាំងធនធាន ចំណាយទ្រព្យកសាងទូកចម្បាំង ២០០ ។ ហេតុដែលអាថែន្សលះបង់អត្តមានះ ទិដ្ឋិរឹងត្អឹង ព្រម

នៅក្រោមបង្គាប់បញ្ជាពួកស្ប៉ាតដោយស្រួលនេះ ព្រោះអាស្រ័យសំដីថ្វីមាត់របស់មនុស្សស្រុកអាថែនម្នាក់ ហៅថា ថេមីស្តូក្ល៍ ។

លុះដល់រដូវដើមឈើលាស់ស្លឹក ព.ស.៦៣ (មុន គ.ស.៤៨០) ពួកប៉ែរ្សលើកទ័ពចេញដំណើរមកជាវេលា ៧ យប់ ៧ ថ្ងៃក្នុងការឆ្លងឈូងដាដាណែល ដោយវិធីចងទូកតាបគ្នាជាស្ពាន ហើយតអំពីនោះទៅក៏លើកទ័ពដើរកាត់ដែន ត្រាស នឹងម៉ាសេដ្វាន ។ ចំណែកខាងកងទ័ពក្រិកដែលរង់ចាំទទួលទប់ទល់កងទ័ពប៉ែរ្សក្នុងខណៈនោះមានចំនួនត្រឹម៧.០០០នាក់ប៉ុណ្ណោះ ហើយមានទាហានមានថ្វីដៃឯកៗរបស់ស្ប៉ាតត្រឹម ៣០០នាក់ មានព្រះបាទឡេអូនីដាស ក្សត្រស្រុកស្ប៉ាតជាអ្នកបញ្ជាការទ័ព ពួកក្រិកដឹងខ្លួនថាចំនួនកងទ័ពខ្លួនមានទាហានតិចជាងពួកប៉ែរ្ស ពេកណាស់ទើបមិនចេញច្បាំងក្នុងទីកាលស្រឡះ បាននាំគ្នាចូលមកទប់ទល់ការពារសឹកនៅត្រង់ច្រកតូចមួយ តែក្នុងទីបំផុតនៅតែមិនអាចទប់ទល់កំឡាំងទ័ពដ៏ធំសំបើមរបស់ប៉ែរ្សបាន ទើបព្រះបាទឡេអូនីដាសទ្រង់បង្គាប់ឲ្យថយទ័ព ឯព្រះអង្គក៏ប្រតិបត្តិតាមច្បាប់របស់ស្ប៉ាតដែលហាមផ្ដាច់មិនឲ្យមេទ័ពថយរត់ដោយដាច់ខាត មានទាហានដែលមានចិត្តស្ម័គ្រស្មោះត្រង់នឹងព្រះអង្គបន្តិចបន្តួច បានខំស៊ូតទល់នឹងសឹកសត្រូវត្រាតែស្លាប់ទៅទាំងអស់គ្នាឥតសល់ម្នាក់ ។

ខណៈនោះ កងទ័ពជើងទឹកពែរ្សមានទូកចំនួន ៦០០ បានកាយចំលាយទូកចម្បាំងក្រិកខូចខាតអស់ទៅជាច្រើននៅត្រង់ឈូងឆកមួយអន្ទើ ហើយនៅវេលាដែលក្សត្រក្សែរសែសកំពុងរុករានលុកលុយខែត្រអត្តិគី និងដុតបំផ្លាញស្រុកអាថែន្ស៍នោះ កងទ័ពជើងទឹករបស់ពែរ្សក៏នាំគ្នាមកប្រជុំនៅខាងមុខកោះសាឡាមីន ។ គ្រានោះ គួរកប់ថាជាគ្រោះល្អរបស់ពួកអាថែន្ស៍ ចួនជាមានមនុស្សត្រូវម្នាក់ឈ្មោះ ថេមីស្តុក៍ ជាពួកមន្ត្រី ជាអ្នកយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការសាងទូកចំបាំងរបស់ក្រិក និងបង្ហាត់ទាហានជើងទឹកស្រុកអាថែន្ស៍ឲ្យចេះស្ទាត់ក្នុងចម្បាំងជើងទឹក នៅទីបំផុត បានប្រមូលទូកចម្បាំងក្រិកបានចំនួន ២០០ នាំចេញច្បាំងតទល់នឹងទូកចម្បាំងពែរ្សដែលមានចំនួនដល់ ៦០០ ត្រាតែមានជ័យជំនះ ។ ការដែលពែរ្សបរាជ័យចម្បាំងជើងទឹកគ្រានេះ ជាការសំខាន់ណាស់ ត្រាតែធ្វើឲ្យជ័យជំនះខាងជើងគោកនោះមិនមានប្រយោជន៍ឡើយ ហើយព្រះបាទក្សែរសែសក៏ស្តេចវិលត្រឡប់ទៅកាន់ទ្វីបអាស៊ីវិញ ។

កាលព្រះបាទក្សែរសែសស្តេចត្រឡប់ទៅវិញហើយ កងទ័ពពែរ្សមានសេសសល់នៅក្នុងដែនដីក្រិកដល់ ៣០០.០០០ ឈប់បង្អង់នៅចាំឲ្យផុតរដូវរងា តែគ្រានេះពួកក្រិកជឿជាក់ថា ខ្លួនអាចនឹងច្បាំងតទល់នឹងកងទ័ពពែរ្សបាន ទើបប្រមូលគ្នាបានចំនួន ១២០.០០០ នាក់ មានពួកស្ប៉ាតជាមេទ័ព លើកចេញទៅច្បាំងនឹងកងទ័ពពែរ្ស បានច្បាំងតទល់គ្នា

ជាច្រើនលើក ហើយនៅទីបំផុត កងទ័ពប៉ែរ្សក៏បាក់បែកខ្ចាត់ខ្ចាយអស់ទៅ បណ្ដាលឲ្យពួកក្រិកនៅក្នុងអាស៊ីនាំគ្នាបះបោរបលាបលតទល់នឹងពួកប៉ែរ្សទៀត បណ្ដាលឲ្យចម្បាំងគ្រានោះប្រែត្រឡប់បាតដៃជាខ្នងដៃ គឺពួកក្រិកជាអ្នកច្បាំងរុកកន ពួកប៉ែរ្សគ្រាន់តែច្បាំងទប់ទៅវិញបាត់ជាសង្គ្រាមលើកទី ២ ។

៣ សម័យរួបរួមគ្នាដោយសាមគ្គីធម៌ — តែការដែលទន្ទះលើកទ័ពទៅច្បាំងនឹងប្រទេសប៉ែរ្សនោះ ធ្វើបានតែមួយផ្លូវ គឺផ្លូវសមុទ្រ ពួកស្ប៉ាតដឹងខ្លួនច្បាស់ថាខ្លួនស្ទាត់ជំនាញតែខាងដើងគោក ឯខាងដើងទឹកស៊ូពួកអាថែនមិនបាន ទើបប្រគល់មុខក្រសួងមេទ័ពឲ្យពួកអាថែនជាអ្នកបង្គាប់បញ្ជាកងទ័ពគ្រានេះអាណាចក្រក្រិកទាំងឡាយក៏ចុះចូលរួបរួមគ្នាដោយសាមគ្គី តាំងសំណាក់ការនៅស្រុកដេលោស មានសេចក្ដីយល់ព្រមមូលគ្នាថាត្រូវធ្វើសង្គ្រាមនឹងប្រទេសប៉ែរ្សយ៉ាងមុឹងម៉ាត់ គោងជួយចេញធនធាននឹងពាត់ថែងកេទូកចម្បាំង នឹងគ្រឿងប្រដាប់ឯទៀតៗសម្រាប់ជួយជាកំឡាំងដល់សង្គ្រាមគ្រានោះ ។ ខណៈនេះមានអ្នកស្រុកអាថែនម្នាក់ទៀតឈ្មោះអារិស្ទីដ ជាដើម ជាគូរំពេទនឹងថេមីស្តុក្លេ គ្រាតែត្រូវបោះស្លាកសំបកខ្យង

ឲ្យបញ្ចេញខ្លួនចេញពីស្រុកអាថែន្ស៍នោះ ឥឡូវត្រឡប់ចូលមកក្នុងស្រុកសុំធ្វើការជួយស្រុកទេស ៗ បុរសនេះឯងជាអ្នកតាក់តែងធ្វើច្បាប់១ និយាយពីស្រុកណាត្រូវជួយទំនុកបំរុងក្នុងការសង្គ្រាមគ្រានេះយ៉ាងណាខ្លះ ៗ ពួកក្រិកបានតាក់តាំងស៊ីម៉ុង បុត្ររបស់មិលស្យាទ៍ ជាមេទ័ពធំលើកទ័ពទៅបណ្តេញពួកប៉ែរ្ស៍ ឲ្យថយចេញពីស្រុកត្រាសនឹងកោះផ្សេងៗក្នុងសមុទ្រអេសេ នឹងតាមមាត់សមុទ្រអាស៊ីតូច ៗ

(មានតទៅទៀត)

អនាម័យកាថា

១. ស.

អ្នកប្រែនិងរៀបរៀង

ទើបត្រូវដឹងថា អ្វីជាតួនាំចម្លងរោគមកកាន់រាងកាយយើងបាន ។

វត្ថុផ្សេងៗដែលនឹងពោលតទៅនេះជាគ្រឿងនាំឬចម្លងមេជម្ងឺផ្សេងៗ មកកាន់រាងកាយមនុស្សយើងបានគឺៈ

១) អាកាស — តាមធម្មតា មេរោគឬមេជម្ងឺច្រើនតែអណ្តែតទៅតាមអាកាស ដូចមេជម្ងឺឡាប៉េស្ត, កញ្ជ្រឹល, ផ្តាសាយជាដើម បើមិនមានអាកាសនៅជាចន្លោះខ្លួនយើងនឹងមេជម្ងឺទេ យើងក៏មិនកើតរោគអស់នេះដែរ ប្រសិនបើយើងការពារខ្លួនយើងមិនឲ្យកើតរោគអស់នេះ យើងត្រូវតែនៅកន្លែងអាកាសល្អបរិសុទ្ធមិនស្អុះស្អាប់ ដូចបានពោលមកក្នុងបទមុននេះ ព្រោះអាកាសល្អនេះ ក្រៅពីធ្វើយើងឲ្យមានកំឡាំងតទល់នឹងមេជម្ងឺបាន នៅមានប្រយោជន៍ជាថ្នាំពិសសំលាប់បំពុលមេជម្ងឺផ្សេងៗទៀតផង ។ កាលបើមេជម្ងឺត្រូវអាកាសល្អគង់តែនឹងស្លាប់អស់ទៅមិនខាន ។

២) ទឹក — មេជម្ងឺផ្សេងៗ រមែងមកកាន់រាងកាយយើងតាមផ្លូវទឹក ដូចជាជម្ងឺអាសន្នរោគ, ជម្ងឺមួលជាដើម ។ វិធីការពារ គឺត្រូវផឹកទឹកដែលស្អាត គឺដាំឲ្យពុះជាមុនសិមផឹក ។

៣) គ្រឿងបរិភោគ – មេជម្ងឺផ្សេងៗ ក្រៅអំពីមានមកតាមផ្លូវទឹក នៅមានជាប់មកនឹងគ្រឿងស៊ី គ្រឿងបរិភោគ បង្កើតទៅជារោគ គគាំងប្អាន់-ស្លាក់ គ្រុនរាគជាដើម ហេតុនេះ ត្រូវតែយើងប្រយ័ត្នគ្រឿងស៊ីនេះឲ្យមាំមួន របស់ដែលគេលក់ឬរុញលក់តាមផ្លូវតាមថ្នល់ ឬដាក់លក់តាមចិញ្ចើមថ្នល់ ឬរបស់ដែលមិនទាន់ឆ្អិនល្អក៏គួរចៀសវាងដែរ ដើម្បីរក្សាខ្លួនយើងឲ្យផុតស្រឡះពីជម្ងឺធ្ងន់អស់នោះ ។

៤) សំលៀកបំពាក់ – មេជម្ងឺបំពុកខ្លះ ដូចជាកមរមាស់ ស្រែង ក្លី ឃ្លង់និងកាមរោគជាដើម រមែងជាប់នៅនឹងសំពត់ស្លៀកពាក់ ហេតុនេះ គ្រឿងស្លៀកពាក់យើងមិនត្រូវខ្ចីគេប្រើទេ ទាំងសំពត់អាវរបស់យើងក៏មិនត្រូវឲ្យអ្នកដទៃខ្ចីប្រើដែរ ។

៥) មូស – មូសជាសត្វនាំជម្ងឺគ្រុនចាញ់ មកកាន់មនុស្សយើង ជួនកាលធ្វើឲ្យយើងស្លាប់ដោយសារជម្ងឺនេះក៏មានច្រើន ឯវិធីបង្ការមូសមិនឲ្យខាំយើងបាននោះ ជាការលំបាកណាស់ ទុកជាយើងព្យាយាមកំចាត់វាឲ្យអស់ពីផ្ទះយើងទៅបាន គង់តែមានមូសមកពីផ្ទះជិតខាងយើងបានទៀត ឬមានមកពីទីដទៃដែលស្មោកគ្រោក ៕ ហេតុនេះ ត្រូវយើងប្រើមុងជាគ្រឿងបង្ការមូសជាបណ្តោះអាសន្នទៅសិនចុះ ទម្រាំប្រជាជនទូទៅចេះវិធីកំចាត់នឹងបង្ការមូសសព្វគ្រប់ ។

៦) បំពួកសត្វល្អិតៗ – ដូចជាសត្វរុយតែងនាំមេជម្ងឺអាសន្នរោគ គ្រុនពិសនិងរោគឯទៀតៗមកកាន់មនុស្ស ដោយវាហើរទៅទំលើរបស់ស្មោកគ្រោកហើយវាហើរមកទំលើគ្រឿងបរិភោគរបស់យើង ។ សង្កើចនាំឲ្យកើតរោគឃ្លង់និងរោគឯទៀតៗ ។ ចៃកណ្ដុរនាំឲ្យកើតជម្ងឺកាឡរោគ (ប៉េស្ដ៍) ។ ហេតុនេះ ត្រូវយើងដេញកំចាត់ចេញឲ្យអស់ហើយគ្របបិទគ្រឿងបរិភោគឲ្យជិតល្អ រៀបចំសំអាតដំណេកឲ្យស្អាតបាតកុំឲ្យសង្កើចអាស្រ័យនៅបាន ។

៧) មនុស្ស – មនុស្សខ្លះដែលកើតរោគធ្ងន់ តែងចម្លងរោគនោះមកកាន់មនុស្សផងគ្នាជាច្រើនយ៉ាង ដូចជាកាមរោគ (ស្វាយ ប្រមេះ ទឹមឡា និងអាសន្នរោគជាដើម ។ ហេតុនេះ យើងត្រូវប្រយ័ត្នឲ្យមែនទែនក្នុងការសេពគប់សមាគមនឹងមនុស្សផងគ្នា ។

បទទី ៥

និយាយពីមហាយុទ្ធសង្គ្រាមក្នុងរាងកាយរបស់យើង

មុននឹងនិយាយពីមហាយុទ្ធសង្គ្រាមក្នុងកាយនេះ យើងនឹងថ្លែងអំពីប៉ាក់តេរីទាំងឡាយដោយសង្ខេបជាមុនសិន ដើម្បីឲ្យអ្នកមើលយល់សេចក្ដីច្បាស់អំពីមហាយុទ្ធសង្គ្រាមនេះ ដែលយើងនឹងថ្លែងជាលំដាប់តទៅ ។

បាក់តេរី

មុននឹងដឹងស្គាល់ពួកបាក់តេរីនេះ មានជាតិហ៊ូឡង់ម្នាក់ជាជាងធ្វើកែវឆ្លុះឬកែវពង្រីក គេល្បងឆ្លុះអាចម៍ធ្មេញបន្តិចមកលាយទឹក ហើយឆ្លុះមើលដោយកែវយឺតទើបពិនិត្យមើលឃើញជីវិតិន្ទ្រិយមានរូបផ្សេងៗ ជាចំនួនច្រើនស្អេកស្កស់ ជីវិតិន្ទ្រិយអស់នេះហើយដែលហៅថា បាក់តេរី ។

លុះតៗមកទើបមានគ្រូពេទ្យនានាបានព្យាយាមស្រាវជ្រាវរកទៅ ជួបប្រទះនឹងបាក់តេរីពពួកផ្សេងៗទៀតជាច្រើន តែការប្រទះឃើញនេះក៏នៅតែមិនទាន់មានប្រយោជន៍ដល់មនុស្សយើងប៉ុន្មានទេ លុះតមកដល់សម័យលោកគ្រូពេទ្យប៉ាស្ទ័រជនជាតិបារាំងសែសម្នាក់ដែលជាមនុស្សដំបូងដែលបានខំសិក្សាពរកឲ្យឃើញលំនៅ នឹងការចិញ្ចឹមជីវិតរបស់បាក់តេរី ទើបធ្វើឲ្យយើងស្គាល់វិធីបំផ្លាញវាបានក្នុងកាលជាលំដាប់ៗមក ។

បាក់តេរី ជាវត្ថុមានជីវិតិន្ទ្រិយតែយើងនឹងមើលដោយភ្នែកទទេមិនឃើញឡើយ សឹងមាននៅទូទៅសព្វអន្លើ គឺពពួកខ្លះនៅក្នុងអាកាស ពពួកខ្លះនៅក្នុងទឹក ពពួកខ្លះនៅក្នុងដី ពពួកខ្លះនៅក្នុងកាយមនុស្សនឹងសត្វ តែតាមធម្មតាវាចូលចិត្តនៅក្នុងរបស់ស្មោកគ្រោក មានសម្រាមនឹងផង់ល្អងធូលីជាដើម ។ វត្ថុអស់នេះសឹងមានរូបរាងផ្សេងៗគ្នា ពពួកខ្លះមានរូបរាងដូចបាល់ ពពួកខ្លះមានរូបរាងជាកំណាត់ៗ ដូចជាកំណាត់

ឈើ ហើយសឹងមានច្រើនជាងចំពូកដទៃៗ ហេតុនេះទើបគេសន្មត ហៅថា ប័កតេរី (ប្រែថាកំណាត់ឈើ) ។

ប័កតេរីអស់នេះ លុះតែយើងពង្រីកខ្លួនវាឲ្យរីកធំឡើងដល់ទៅ ១.០០០ ភាគ ទើបយើងមើលឃើញខ្លួនវាប៉ុនសរសៃសក់ប៉ុណ្ណោះ ដោយហេតុខ្លួនវាតូចដល់ម្ល៉េះ បានជាយើងមើលដោយភ្នែកទទេពុំឃើញតោង ប្រើកែវពង្រីកឆ្លុះមើលទើបឃើញ ។ ប័កតេរីចំពូកខ្លះឲ្យទោសចំពោះសត្វ ចំពូកខ្លះឲ្យទោសចំពោះមនុស្ស តែចំពូកដែលមានប្រយោជន៍ដល់មនុស្សក៏មានខ្លះដែរ ដូចជាចំពូកជួយរំលាយកាកអាហារក្នុងពោះវៀន ។ ចំពូកដែលជួយរំលាយគ្រឿងអសុក ដើម្បីឲ្យដើមឈើបានទទួលរ៉ែធាតុអំពីអសុកនោះមកដុបលៀងដើមឲ្យបានលូតលាស់ឡើងក៏មាន ។

កាលបើយើងសំឡឹងមើលជុំវិញខ្លួនយើងនឹងឃើញប័កតេរី ឬមេរោគផ្សេងៗទៀត ចុះហេតុដូចម្ដេចទើបយើងមិននាំគ្នាឈឺតាប់ពល់គ្នាទៅ ?.. សេចក្ដីតទៅនេះជាសេចក្ដីឆ្លើយប្រស្នាខនេះ

(នៅមានត)

រឿងព្រេងខ្មែរ – រឿងអាឡេវ (ទី២)

(តមក)

របស់អ្នកឧកញ៉ាប្រាជ្ញាធិបតី (យិន) ចាងហ្វាងក្រុមព្រះរាជនិពន្ធ

អាឡេវនៅរៀនអក្សរនឹងលោកគ្រូសង្ក្រាជ លុះនៅយូរទៅ អាឡេវគិតថា អញនឹងបញ្ឆោតលោកសង្ឃណាដែលមានប្រាក់ច្រើនយកទៅឲ្យម៉ែឪអញ អាឡេវគិតដូច្នោះហើយ ក៏ទៅនិយាយនឹងលោកសង្ឃកំឡោះមួយអង្គដែលមានប្រាក់ច្រើនថា លោកគ្រូ មានស្រីម្នាក់ស្រឡាញ់លោកគ្រូ ស្រីនោះក្រមុំល្អណាស់ លោកនោះឮអាឡេវថាដូច្នោះ ក៏មានចិត្តអរចង់បាន ហើយនិយាយនឹងអាឡេវថា បើប្រាកដដូចឯងថាដូច្នោះមែន អញនឹងឲ្យប្រាក់ឯងមួយបាទ ។ អាឡេវថាចាំដល់ពេលយប់ងងឹតលោកទៅចាំនៅទីកន្លែងត្រង់នោះចុះ ខ្ញុំករុណានឹងនាំស្រីនោះមក ហើយក៏លាលោកចុះពីកុដិដើរតម្រង់ទៅផ្ទះចិន គិតទៅនិយាយបញ្ឆោតចិនទៀត លុះទៅដល់ផ្ទះចិនហើយក៏ដើរចូលទៅក្នុងផ្ទះ និយាយនឹងចិនថា ចឹកៗចង់បានស្រីក្រមុំល្អៗមកដេកឬទេ ចិនឆ្លើយថា អើអញចង់បាន អាឡេវថាបើចឹកឯងចង់បាន តើឲ្យប្រាក់អញប៉ុន្មាន ចិនថាអញឲ្យមួយបាទ អាឡេវថាតិចណាស់ បើឲ្យអញពីរបាទនោះអញរកស្រីក្រមុំសៗល្អឲ្យចឹកឯង ចិនថាអើ, អាឡេវថា បើដូច្នោះចាំពេលយប់ងងឹតអញនឹងនាំមកឲ្យចឹកឯង ហើយអាឡេវក៏ត្រឡប់ទៅវត្តវិញ លុះដល់វេលាយប់

ងងឹតមើលគ្នាមិនស្គាល់ វាក៏នាំលោកសង្ឃនោះឲ្យទៅអង្គុយចាំក្នុងពេង មួយស្ងាត់ ហើយវានិយាយផ្ដាំលោកសង្ឃថា បើខ្ញុំព្រះករុណានាំស្រី នោះមកដល់ លោកយកចីពរទទូរក្បាលឲ្យជិត អាឡេវផ្ដាំលោកនោះរួច ហើយ ក៏ដើរចូលទៅក្នុងផ្ទះចិន ហៅចិននោះចេញមកហើយនិយាយថា ឥឡូវនេះអញរកស្រីក្រមុំឲ្យចឹកឯងបានហើយៗវាផ្ដាំចិនថា បើចឹកឯង ចូលទៅដេកនឹងស្រីនោះត្រូវទទូរក្បាលឲ្យជិត ទើបវានាំចិននោះទៅទៀប ពេងដែលលោកសង្ឃនៅចាំ ហើយវាខ្សឹបប្រាប់ពីចិនថាស្រីនៅក្នុង នេះហើយ ឯចិនមើលទៅក្នុងពេងឃើញលោកសង្ឃអង្គុយទទូរចីពរនៅ នោះ គិតស្មានថាជាស្រីមែន ក៏ឲ្យប្រាក់ទៅអាឡេវ ។ ឯអាឡេវបាន ប្រាក់ហើយ ក៏វៀះជាប្រញាប់ត្រឡប់ទៅវត្តវិញ ឯចិននឹងលោកសង្ឃ បានជួបគ្នាហើយ គិតស្មានថាស្រី ក៏ប្រចាប់គ្នា ចិនថាលោកសង្ឃជាស្រី លោកសង្ឃគិតថាចិនជាស្រី ក៏ប្រចាប់គ្នាប្លួល ឯលោកសង្ឃអត់បង្ហាន់ ល្ងាចមិនសូវមានកំលាំងក៏ដួលដេកទៅ ហើយចិនក៏សើយស្បង់ឡើង ឃើញស្មាស់លោកសង្ឃ ក៏ដឹងថាអាឡេវកុហក ។ ឯលោកនឹងចិនលុះ ដឹងថាអាឡេវបញ្ឆោតហើយក៏អៀន ទៅកុដិ-ផ្ទះដោយខ្លួនទីទៃៗ ទៅ ។ អាឡេវនៅចាំលោកឯកុដិនោះ លុះលោកមកដល់កុដិហើយ វាក៏ទារប្រាក់ អំពីលោកៗនោះថា អាឡេវឯងបញ្ឆោតអញ ហើយឯងមកទារប្រាក់

ពីអញទៀត អញមិនឲ្យឯងទេ ៗ ការឡើងក្ដីថា បើលោកមិនឲ្យប្រាក់ ខ្ញុំករុណា ៗ ទឹងទៅពិតលោកគ្រូថា លោកទៅដេកនឹងស្រី ហើយទៅប្រាប់ អស់បាសក តាយក អ្នកស្រុក ក្នុងភូមិទាំងអស់ឲ្យគេដឹង បើគេដឹងហើយ គេមិនឲ្យបាយលោកឆាន់ទេ ហើយលោកក៏ខ្មាសគេទឹងនៅវត្តទឹងគេពុំបាន មួយទៀត បើខ្ញុំករុណាទៅប្ដឹងដល់ក្រុមសង្ឃការី មុខជាគេទឹងមកចាប់លោកយកទៅជំនុំជំរះពិចារណាតាមដំណើរដែលលោកដួលខ្ញុំករុណាឲ្យទៅរកស្រីហើយលោកថាឲ្យប្រាក់ខ្ញុំមួយបាទ ឥឡូវនេះលោកបានដេកនឹងស្រីហើយលោកគេចថាមិនឲ្យវិញ ឯខ្ញុំករុណាមិនលែងទេមុខជាទឹងទៅពិតលោកគ្រូហើយ ៗ

(មានតទៀត)